

له تاریخ سره خبرې اترې

له کارل مارکس سره د «شیکاگو» ورځپاڼې خبرې

ژباړه: د افغانستان انقلابي سازمان

د لندن په شمال لويديځ کې د «هاوراستوک هیل» په یوه کوچني کور کې، د مدرن سوسیالیزم بنسټ ایښودنکی کارل مارکس ژوند کوي. هغه په ۱۸۴۴ کال کې د انقلابي تئوريګانو د تبلیغ لپاره د خپل هیواد - آلمان - څخه تبعید شو. په ۱۸۸۴ کې بیرته آلمان ته راستون شو، خو له څو میاشتو وروسته بیا تبعید شو. په پاریس کې هستوګن شو، خو د هغه انقلابي تئوريګانې لامل شوی چې په ۱۸۴۹ کې له دغه ښار څخه تبعید شي. د دغې کال وروسته د هغه مرکزي دفتر په لندن کې خلاص شوی دی. پر خپلو اعتقاداتو باور تیا له همغې لومړي څخه ورته مزاحمتونه رامنځته کړي دي. د کور له شکل څخه یې ښکاري چې دې اعتقاداتو ورته مطمئناً هوساینه نه ده ورپه برخه کړی. مطمئناً هغه په دې کلونو کې په ټول جدیت سره ځان د خپلو اندونو لپاره (چې یې له شکه همدې اندونو ته د ژورې عقیدې څخه سرچینه اخلي) وقف کړی دی او که څه هم مونږ د هغوې تبلیغات بې اهمیتته ګڼو، خو نشو کولای د هغه چا لپاره چې اوس یو ګرانقدره تبعیدي دی او ځان یې د خپلو اعتقاداتو لپاره وقف کړی، درناوی ونلرو.

هر ځل مې چې له ډاکټر سره په کتابتون کې لیدلي دي، په یو لاس کې کتاب او په بل لاس کې سګریټ وو. هغه باید څه باندې اویا کاله عمر ولري (مارکس دغه وخت شپيته کلن وو). د بدن فزیک یې کش شوی او چاق دی. هغه د روښانفکري یو مخور او د یو اندمند یهودي سمبول دی. ږیره او ویشته یې ډیر او ځم دي. د سترګو رنګ یې د ډکو وریځو تر شا تور څرک وهي. د یوه پردې په مقابل کې بې اندازه محتاطه دی. یو بهرني په کلي توګه کولای شي د هغه د لیدنې مجوز واخلي، خو آلماني میرمن «هلن دمورت» ته چې د ملاقاتونو د تنظیمولو مسووله ده، دستور ورکړی شوی چې هیڅ چا ته د ملاقات اجازه ورنکړي؛ مګر دا چې معرفي پاڼه له ځان سره راوړي. کله چې یې کتابتون ته ننوځم، هغه خپله یوه سترګیزه عینکه د سترګې تر څنډې ساتي، څو ستاسو د

روښاندې ژورتيا و ارزوي او وروسته له هغه خبرې وکړي. له خبرو وروسته دى چې د دې سړي پوهه ستاسو په مقابل کې راڅرگنديږي.

د هغه د مکالمې غږ يوډوله نه دی، بلکې د هغه د کتابتون د رفونو د شمير په اندازه متغيره دی. اغلباً يو انسان د هغو کتابونو له مخې پېژندلى شوو چې يې لولي. کله چې ووايم ما د دې سړي په کتابتون کې د شکسپير، ډيکنز، مولير، بيکن، گوته، ولتر، پين آثار او له انگلستان، امريکا، فرانسې څخه کتابونه، د روسيه، آلمان، اسپانيا، ايتاليا او ... سياسي - فلسفي آثار وليدل، نو کولای شى په خپله د دې سړي په اړه نتيجې ته ورسيدى. له هغه سره د خبرو پر مهال مې د امريکا په اړه د پوښتنو په ترڅ کې چې په تېرو شلو کلونو کې ځانگړى ځاى درلودلى دى، د دې هيواد په اړه د هغه له پوهې څخه مې ټکان وخوړ. د امريکا د پېښو په اړه د هغه پوهه او زموږ د ملي او ايالاتي قانون جوړونې په اړه د هغه له نيوکې سره مل د اند څيرتيا، زه ډير زيات تر اغيزې لاندې راوستم؛ په داسې ډول چې احساس مې وکړ چې هغه بايد دا اطلاعات د کورنيو سرچينو څخه تر لاسه کړي وي. خو په رښتيا د هغه پوه يوازې امريکا پورې محدوده نه ده، بلکې ټوله اروپا رانغاړي. کله چې له سرگرمي - سوسياليزم - خبرې کيږي، هغو ملوډراماتيکو خيالونو ته چې معمولاً ده ته يې اړوند گڼي، پناه نه وړي؛ خو د خپلو اتوپيايي طرحو په اړه چې «د بشري توکم خلاصون» دى په داسې جاذبې او جدیت خبرې کوي که په دې پيړۍ کې نه، لږ تر لږه په راتونکې پيړۍ کې د هغه د ثوري گانو پر واقع گرايي دلالت کوي.

شايد ډاکتر کارل مارکس په امريکا کې د «کپيټال» د ليکوال او د «انترناسيونال ټولنې» د بنسټ ايښودونکي په توگه وپيژني. هغه مرکه چې لاندې راځي، تاسو وينې چې هغه د خپلې اوسنې «ټولنې» څخه خبرې کوي.

تر هغه چې له کارل مارکس سره مې ملاقات پيل کيده، ځان مې د «بانکرانت ديويس» د ۱۸۷۷ کال د رسمي گزارش د «پلټ فورم» سره بوخت کړ، چې زما په اند هغه روښانه او هر اړخيزه سوسياليستي بيان دى چې ما تر اوسه ليدل دى. مارکس راته وويل چې دا گزارش يې په ۱۸۷۵ کال کې په آلمان کې د گوته سوسياليستانو د مجمعې له گزارش څخه تر لاسه کړى دى. د هغه په وينا د دې گزارش ژباړه غلطه شوى او هغه سمه کړى ده، چې زه يې تصحيح شوى متن راوړم.

۱ - د ښاروالۍ او د دولت په گډون د ټولو ټاکنو لپاره د هغو کسانو لپاره چې عمر يې له شلو کالو پورته دى د مستقيمې، پټې او نړيوالې رايې حق؛

۲ - د خلکو لخوا په مستقيمه توگه قانون جوړونه، د خلکو د مستقيمې رايې په وسيله جگړه او سوله؛

۳ - د زيرمه شوي پوځ لغوه کيدنه؛

۴ - د عمومي اجتماع او د مطبوعاتو د قوانينو په اړه د ټولو ځانگړو مقررو او قوانينو الغا؛

۵ - نړيواله روغتيا؛

۶ - عمومي او وړيا زده کړه، د علم او مذهب آزادي؛

۷ - د ټولو نامستقيمو ماليو حذفول، د دولت او د ښاروالۍ لگښتونه دې پر مستقيمو او پرمختللو عوايدو د ماليې له لارې تامين کړای شي؛

۸ - د کارگرو طبقو تر منځ د مشارکت آزادي؛

۹ - د کار د قانوني ورځې تعريف. د ښځو محدوده کار او د ماشومان کار لغوه کيدل؛

۱۰ - د کارگرانو د روغتيا او د ژوندانه د ملاتړ لپاره روغتيايي قوانين؛

۱۱ - په زندان کې د کار لپاره وړ مقررات؛

د «بانکرانت ديويس» په رپوټ کې دولسمه ماده چې زما په اند د هغه تر ټولو مهمه برخه وه، راغلى وه: «په دموکراتيک ډول صنعتي ټولنو سره د دولت او د پور مرسته.» ما له ډاکتر کارل مارکس نه تپوس وکړ، ولې هغه دا ماده ليرې کړى ده، هغه ځواب راکړ: کله چې په ۱۸۷۵ کال کې په گوته کې اتحاديه جوړه شوه، د سوسيال دموکراتانو دوه اړخيتوب شتون درلود. يوه ډله د

«لازاله» پلويان وو او بلې ډلې په ټوليزه توگه د «بين الملل» سازمان کړنلاره منلې وه چې «آيزانخ» گوند ونومول شو. دولسمه ماده په «پلټ فورم» کې نه وه، خو د انحصار غوښتونکو او د «لازاله» له پلويانو لخوا په سريزه کې ځای په ځای شوه. وروسته له هغې هيڅکله د هغې په اړه خبرې ونشوی. ښاغلی ديويس نه وايي چې دا ماده يې د يوې مصالحيې په توگه چې کوم ځانگړی اهميت يې هم نه درلود په کړنلاره کې ځای په ځای کړی دی. خو هغه يې د کړنلارې د مهمو اصولو په توگه درج کړ.

- ما وويل: خو سوسياليستان په کلي توگه د ټولنې عمومي مالکيت ته د کار د اېزارو انتقال د غورځنگ اوج ويني.

- هو، مونږ وايو دا به د غورځنگ حاصل وي، خو دا وخت، ښوونې او د لوړ ټولنيز موقعيت بنسټونو پورې تړاو لري.

- ما ورته وويل: دا پلټ فورم يوازې د آلمان او يو دوه نورو هيوادونو لپاره د کارونې وړ دی.

- هغه ځواب راکړ: اوه، که تاسو خپلې پايلې له دې څخه له بل شئي اخلي، نو (بايد ووايم) چې تاسو د گوند د فعاليت په اړه نه پوهيږئ. د دې موادو ډيری برخه له آلمان څخه بهر اهميت نه لري. اسپانيا، روسيه، انگلستان او امريکا د خپلو ستونزو سره سم پلټ فورم لري. د هغو تر منځ يوازينی ورته مورد، هغه موخه ده چې بايد تر لاسه يې کړو.

- او هغه د کارگر واکمنتيا ده؟

- هغه د کارگر خلاصون دی.

- آيا اروپايي سوسياليستان د امريکا غورځنگ ته د خورا جدي غورځنگ په توگه گوري؟

- هو، هغه د هيواد د پراختيا طبيعي پيغام دی. ويل کيږي چې دا غورځنگ د بهرنيانو لخوا وارد کړای شوی دی. پنځوس کاله مخکې کله چې په انگلستان کې کارگري غورځنگونه بريا ته ونه رسيدل، همدا شیان ويل کيدل او دا له هغه وخت څخه دومره مخکې وو چې له سوسياليزم کومه خبره وشي. په امريکا کې له ۱۸۵۷ کال څخه راپدېخوا دا يوازې کارگري غورځنگ دی چې تر سترگو کيږي. لومړی سوداگريزو اتحاديو وده وکړه، وروسته له هغې سوداگريزې ټولنې جوړې شوی چې په هغو کې د بيلابيلو صنعتونو کارگران سره متحد شول او بيا د ملي کار اتحاديې جوړې شوی. که تاسو د پرمختگ دا بهير و ارزوئ، گوری چې سوسياليزم په هغه هيواد کې د بهرنيانو له مرستې پرته رامنځته شوی دی او اساساً د هغې علت د پانگې تمرکز او د کارگرانو او اربابانو تر منځ بدليدونکي اړيکي دي.

- و مې پوښتل: نو تر اوسه پورې سوسياليزم څه کار تر سره کړی دی؟

- ځواب يې راکړ: دو شیان؛ سوسياليستانو، د کار او پانگې تر منځ نړيوال غورځنگ او په يوه کلمه کې نړيواله فصل ښکاره کړ او ورپسې يې هڅه وکړه د بيلابيلو هيوادونو د کارگرانو تر منځ پوهه رامنځته کړي چې دا چاره کله چې پانگوالان د کاري ځواک په استخدام کې په لا نړيواله توگه چلند کوي او د بهرنيو ځواکونو څخه د ځايي کارگرانو په خلاف، نه يوازې په امريکا، بلکې په انگلستان، فرانسه او آلمان کې هم استفاده کوي، په هممهاله ډول ډير اړين بريښي. نړيوالې اړيکې چې يو وخت د دريو بيلابيلو هيوادونو د کارگرانو تر منځ رامنځته شوی، ښکاره کړه چې سوسياليزم اساساً يوه سيمه ايزه ستونزه نه ده، بلکې يوه نړيواله مسئله ده چې د کارگرانو د نړيوالو غبرگون سره حل کيدای شي. کارگرې طبقې هم مهاله حرکت کوي، بې له دې چې پوه شي د غورځنگ پای به څه وي. سوسياليستان غورځنگ نه اختراع کوي، بلکې اساساً کارگرانو ته وايي چې د غورځنگ ځانگړنه څه ده او پای يې به څه وي.

- ما د هغه خبرې غوڅې کړې او ومې پوښتل: د اوسني ټولنيز نظام د ړنگيدو په مانا به يې.

- هغه ادامه ورکړه: مونږ وايو چې د اربابانو په لاس کې دا د ځمکې او پانگې نظام له يوې خوا او د کارگرانو په لاس کې د توکو د پلورنې لپاره د کار ځواک له بلې خوا، يو تاريخي پړاو دی چې تيريږي او يو لوړ ټولنيز شرايطو ته رسيږي. مونږ هر ځای يو ویشل شوی ټولنه وينو.

د دوو طبقو تضاد د مدرنو هيوادونو د صنعتي سرچينو د پراختيا سره يوځای مخې ته ځي. له سوسيالستي پلوه د اوسني تاريخي پړاو د انقلابي کولو اېزار تقريباً موجود دي. په زياتو هيوادونو کې د سوداگرۍ اتحاديو لپاره، سياسي سازمانونه جوړ شوي دي. په امريکا کې د يو خپلواک کارگري گوند اړتيا جوتنه شوی ده. هغوې له دې نور زيات نشي کولای پر سياستوالو ډاډه ووسي. ډلو او ټپلو د

هغه ځای قانون جوړونه په لاس کې اخیستی دي او له سیاست څخه سوداګري جوړه شوی ده. خو امریکا په دې برخه کې یوازې نه ده، یوازې د هغه ځای خلک د اروپایانو په پرتله قاطع دي. هلته دروغ ویل او دوه مخي له دې ځای څخه کمه ده.

سرچینه: د «شیکاګو تربیون» ورځپاڼه، د ۱۸۷۹ د جولای پنځمه